

بتل ۽ ميروء ۽ بتل ۽ پوڪاري ۽ نڪدي وائنت

شعيب شاداب

Abstract:

The Balochi proverbs have their own peculiar importance in the Baloch society. The proverbs are told in different events as standard. In the classical Balochi literature these are described with wisdom, these proverbs also have influenced modern Balochi poetry. In this way, modern Balochi poetry like classical Balochi poetry, numerous poets' poetry are proverbs .

There is a Balochi proverb "Cho K Man Meero e Loda Genda'n". In the Baloch society this proverbs is very famous and popularly utilized. Such proverb is related to "Meero" a prominent personality who is related to "Balgather". Such proverbs in the present time, reveal the bad and good acts of people. From the beginning, it predicts the bad acts, so it gives us listen for future. In several traditions, the proverb has a background and perspective of ancient history.

This paper illustrates the background of the Balochi proverb in a critical way and to find out the real meanings of the said proverbs.

بتل ۽ روايت:

بتل ۽ لبرني معنائنت هما گالرد که په مثال ۽ خاطر ۽ نامدار به بيت۔ بتل عهدی چا گرد ۽ تهاودي بو تگين حالات ۽ کردگانی پد کردگ ۽ آسريا برورد ۽ دروشم ۽ ديما اتنگ انت۔ پميشکا اے یک دور ۽ بار يگ ۽ ميراث نه انت۔ زمانگ جُزنان بوتگ انت، چه انسانی کردگ ۽ قدرتي اثرا تاں چا گردانی جاور گيگ ۽ ناگيگ ۽ رنگ ۽ بدل بوان بوتگ انت ۽ انسانی زند ۽ اثربار کنان بوتگ انت۔ همک دور ۽ بازيں و نيل ۽ واقعات ۽ کردگانی پد کردگ ۽ يا برورد ۽ چه هما بار يگانی مردماں بتل په مثال پيش کنگ انت، تاں که ديم ۽ مردماں چه گوست ۽ پيش اتلگين و نيل ۽ جاورانی مثال ديمگ ۽ پيش گوشي کنگ به بيت که نوکيس کردگ يا جاور که انون پيش اتلگ يا سرکشان انت ايشي ۽ عاقبت يا برورد ۽ بابت ۽ مردم چا گرد ۽ باندات ۽ سرپد به بنت که کجام کردگ ۽ پد کردگ چه

انت۔ پرے خاطر ۽ گوست ۽ پیش اتلگس قصہ ۽ جاورانی مثال گون دانائی گشتنن ہما بار یگانی مردماں چو شعری رنگ ۽ گشتنگ انت۔
پمیشکا بتل گوست ۽ واقعات ۽ جاور ۽ کردگ ۽ آزمودانی شیرگ انت کہ ہما مانگانہ کو آساں پہ گو شگیں، ہما بار یگ ۽ آوکیں و ہد ۽
حالاتی سرا گون شیواری ۽ بیان کنگ انت ۽ سینگ ماں سینگ آہان ۽ دیم ۽ روان بوتگ انت۔ بتلانی تہا شاعری، فلسفہ، حکمت ۽
دانائی ۽ گنجیں درس استاں کہ عہدی داناہاں پہ چا گردی جاور حالانی گیش ۽ گیوار کنگ ۽ خاطر ۽ برے گون زانشتی ۽ برے گون
زانشتی، پہ ہمک جیڑھ ۽ ہمک ساعتاں پہ انسانی چا گرد ۽ دیروئی ۽ خاطر ۽ گشتنگ انت۔
بتل ۽ نام ۽ روایت:

ماں بلوچی ۽ بتل ۽ پرچا بتل گشت ۽ بتل ۽ نام ۽ روایت چتور دیما اٹنگ ۽ بلوچی لبر بتل ۽ چندچی ایت؟ سہے بابت ۽ بوہیر
کلاچی ۽ لیکہ انت کہ

”بتل ۽ لبرنی مانا ”مثال“ انت ۽ چہ عربی ۽ ”مثال“ ۽ در اٹنگ۔ ماں عربی ۽ گپ جنگ ۽
وہد ۽ ”ث“ ۽ ”را“ ”ت“ ۽ وڑا گشت۔ چو کہ عربی ۽ ”دو“ ۽ ”را شین“ نبشتہ کنت بلے
جر کنگ ۽ وہد ۽ ”اتین“ گشت تی۔ ”سے“ ۽ راماں عربی ۽ ”تلاشہ“ نبشتہ کنت بلے
جر ۽ وہد ۽ ”تلاشہ“ گشت، سہے وڑ ۽ ”تالاب“ ۽ ”تالاب“ گشت۔ بزاں بتل اسل ۽
عربی ۽ ”مشل“ انت کہ رند ۽ پر شنگ ۽ متل پد ۽ بتل جوڑ بیگ ۽ ماں بلوچاں چہ عرباں
متل اش کنگ کم کم ۽ اے چہ متل ۽ بتل جوڑ بیگ۔ بلوچستان ۽ بازیں ہنداں انگت ہم
بتل ۽ رامتل گشت۔ اگاں حیرت بچارے بتل وت ہم مثال ایت ۽ مثال ۽ وڑا کار مرز

بیت“ 1

بوہیر کلاچی ۽ اے لیکہ ۽ ردا لبر بتل چہ عربی ۽ متل ۽ زورگ بوتگ ۽ متل گشت بوتگ ۽ بازیں و ہدانی گوزگ ۽ پد لبر متل ۽
دروشم گسر کپنگ ۽ بتل پیش کنگ۔ ادا پمیشکا اے لیکہ مستند منگ نہ بیت ۽ یک قیاسے گشتگ بیت پرچا کہ و ہدے لبر مثال بدل نہ
بوتگ ۽ متال ۽ پدا بتال جوڑ نہ بوتگ گڑا متل چتور متل ۽ پدا بتل جوڑ بوت کنت؟ ماں پشتوز بان ۽ بتل ۽ رامتل گشت۔ بلوچستان ۽ ہما
ہند کہ گون پشتو ۽ ر بیدگی نریکی کن انت، بوت کنت کہ ہما ہنداں پشتو لبر متل کار مرز کنگ بوہگ ۽ انت ۽ اے بلوچی زبان ۽ سرا پشتو
زبان ۽ لسانی اثرے گشتگ بیت۔

شعری بتل ۽ روایت:

بازيس بتل وٽي پيشدرءِ اصل تاريخي قصه ۽ واقعات دار آنت ۽ بازيس بتلاني تهجا جاگه ۽ مردمانی نام تهنا په علامت کار مرز کنگ
 بو تگ آنت ۽ رند ۽ نبشته کاراں وٽي وڙا گون فرضی واقعاتاں آهانی معناء مراد ۽ گيشنگ ۽ جهد کنگ۔ بازيس بتل عهدی شعرانی
 بهر آنت که بازيس وهداں حالاتانی سراپه مثال گنگ بو تگ آنت۔ بلوچي کلاسيکی شاعری ۽ تهجا بازيس هما شعر که آهانی تهجا چا گرد ۽ یا انسانی
 آفاقی جذبہ ۽ جاورانی مرادانی بیان کنگ ۽ سپت بو تگ انت، گيشنگ ۽ بتل ۽ جاگه ۽ کار مرز کنگ بو تگ آنت۔ هے ردا پانزد همی
 قرن ۽ شاعر قبیل جت ۽ اے شعر ديما کئیت که ايشی ۽ بازيس بنداں بتل ۽ جاگه کپتگ ۽ هے شعر ۽ آدگه بندانی تهجا اوں بتل ۽
 جوڙ بو هگ ۽ تاگت انگه است۔

قول اکبری نیں پُ شتغنت

پَت شه گسین مڙ داں شته

عهد شه مز ن ملیں جنان

مال په هڙاں باز ۽ نه واں

سها په سر ۽ پاريزغان

دوستی په زوران ۽ نه واں

مهر په بها گپته نه بیت

دل کو تلی چیزے نه انت

مهر په چیارچی گپته کیت

یکه حیا، دومی ادب

سیمی پرے و شیں لساں

چیارمی پرے دست ۽ دیاں

چو که چمر مس، هشتراں

که هستی غلاماں شرکنت

نیستی ملو کاں گار کنت 2

بازیں روایتانی تھا ہے شعر گوں حانی ء ہمگر نچ کنگ بوتگ بلئے پرئے خاطر ء دلیل ہیج دنیگ نہ بوتگ کہ اے شعر چتور حانی ء شعرانی بہرایت۔ و ہدے کہ ہے شعر ء فکری ربط گوں قبیل جت ء شعر ء آدگہ بنداں گوں ہم دپ انت۔ پہ نزانکاری ہے شعر کلاسیکل گشندہاں گوں حانی ء شعرانی تھا ہوار کنگ۔ ماں بلوچی کلاسیکل شاعری ء ہے رنگیں بے کسا سیں مثال مارا دست کپیت۔ ماں بلوچی لبرزانک ء علمی پولکاری ء نبو ہگ ء سوب ء بازیں شعر گوں دگہ شاعر اں ہمگر نچ کنگ بوتگ انت کہ ہے روایت ء دیمزور بلوچی کلاسیکل گشندہ انت۔

قبیل جت ء ہے شعر ء اے جہل ء بنداں متنگیں بتل ء جاگہ گپتگ کہ چہ شعر ء گیشتر بلوچی ء وانوک ایشاں بتل گشندہ ء چہ شاعر ء فکری ء آزمی بستار ء سر پد نہ انت۔

مہر پہ بہا کپتہ نہ بیت
دل کو تلی چیزے نہ انت

ہستی غلاماں شرکت
نہستی ملوکلں گارکت

ہے شعر سرجمی ء دست نہ کپتگ، بوت کنت کہ ہے شعر ء ہمک بند بتل ء درور بوتگ انت۔ ہے شعر ء تھا ہما بند کہ انگت آہانی تھا بتل جوڑ بوہگ ء تاگت است کہ و ہدے آہانی بستار نہ بہتگ ء آہاناں سرگوز کنگ آہم دگوش کر زنت۔

پت شہ گمیں مڑداں شتہ
عہد شہ مزن ملیں جنناں

مال پہ ہڑاں باز ء نہ واں
ساہ پہ سر ء پاریزغاں

دوستی پہ زوران ء نہ واں

ماں بلوچی لبزانک ء شعراں پہ بتل ء مراد ء کامر زکنگ ء روایت باز کو ہن انت ء چہ دور قدیم ء بلوچ چا گرد ء یک من اتلگیں روایتے زانگ بیت۔ ہے پیمابازیں کلاسیکی شاعرانی بازیں شعر، بتل ء دروشم ء دیما اتلگ انت ء بازیں جدید شاعرانی شعراں اوں بتل ء بستار رستگ۔

بتل ء مرگ ء روایت:

بازیں انچیں بتل اوں است انت کہ پہ علامت کار مرزبنت ء چیز یا سہدارانی خارجی دروشماں گوں دروردیگ ء آہانی تہا معنایپداک کنگ ء بزانت ء کار مرزبنت بلئے آہانی باطن یا داخلی جاورچٹ دگہ بزانت دارانت۔ زبانی تہا اے المی نہ انت کہ دیما اتلگیں ہمک بتل زندگ ء نمیران بہ بیت ء کلاسیک ء بہر جوڑ بہ بیت بازیں انچیں بتل بنت کہ نوکیں باریگ ء جاور ء نگدی پریں آہاں ردہم کن انت۔ انچو کہ اے یک نامداریں بتل ایت کہ اشتر بہ بی دیر بچار

اے بتل ء نگدی پریں اے بتل ء ہمیشکا ردکت کنت کہ اشتر ء قد، اگاں قدرتی برزانت آدیروت گندیت بلئے آئی ء دیر گندی ء ہیچ وڑیں دلیلی بروردے دیما پیش کنگ نہ بیت۔ ہمیشکا اداپہ دانائی ء مثال ء پیش کنگ ء خاطر ء اشتر ء دیر گندی ء مثال برجاہ منت نہ کنت، اگاں پیمگ بہ بیت تہ اشتر سکیں نادانیں دلوتانی تہا شمار بیت۔ اگاں پہ بار کشتی ء او پار کشتی ء دیما اشتر ء مثال دیگ بہ بیت تہ گپ پیمگ بیت۔ بلے پہ دانائی ء اشتر ء دیر گندی ء مثال دکش نہ انت۔ پرچا کہ دور چارگ یک گال بندے کہ آئی ء مطلب ہزار بیگ ء دور اندیشی کنگ انت۔ ہمیشکا اشتر ء قدے برزبوگ ء قدرتی دیر گندی ء تہا دیر چاری یا ہزاری ء دیر اندیشی ء ہیچ وڑیں پہناتے سہرانہ بیت۔ اگاں اشتر ء قدر برزانت آدیروت ایشی ء بزانت ایش نہ انت کہ اشتر دانائیں دلوتے۔ ہمیشکا بازیں انچیں بتل ہم مرانت کہ آوتی باریگ ء بازگشگ بوتگ انت ء دوست دارگ بوتگ انت بلئے آوکیں باریگ ء پشت نہ کپنت۔ بوت کنت کہ ہے اشتر ء بتل دیمتر متروک بہ بیت۔

بتل ء کار مرزی ء چا گرد:

بتل ہمک روچی گپ ء ترانانی تہا پہ مثال پیش کنگ ء بیان کنگ بنت اے گیشتر ناواندگیں ء کم واندگیں ہما قدامت پسندیں مردم کہ ایوک ء گوں وتی چا گرد ء آئی ء زانش حصار یگ بیت گوں بتلاں مثال دنت یا تہنا وتی چا گرد ء مردماں گوں وتی زبان ء بتلاں دروردنت۔ ماں نوکیں دور ء علمی عہدے ء واندگیں ء دیمر وئی دوستیں طبقہ وتی گپانی منائینگ ء خاطر ء بازیں میاں استمانی فلاسفرانی فلسفیانہ گشنتاں ماں وتی گپ ء ترانانی تہا پہ حوالہ پیش کن انت داں کہ چا گردی دیمر وئی ء خاطر ء نوکیں علمی سنچ

ديما بروانت۔ همينچو کہ مردم ۽ علم ديما روان کنت همينچو آبتلانی کارمرزی ۽ ويل کنان کنت ۽ په وتی گپتارانی مستند کنگ ۽ علمی گالبد ۽ گالرد ۽ گشتن دوست داريت۔ پميشکا بتلانی کارمرزی تنهنا په کم علم يابے علمیں مردمانی تهناپشت کبيت۔
هے رد ۽ عبدالغفار ندیم اوں هے ليکه ۽ منوگرانت که بتلانی کارمرزی ناواندگیس چاگرد ۽ پد منگتیس راجانی تهناگيشتر گندگ ۽ کبيت ۽ ديما تنگتیس راجانی فکری سکینانی وسيلگ دگرانت۔

”بتل که نوک آؤکيس نسلانی رویه آں جوڑينوک انت ته گو تنگتیس دور ۽ باری ۽ راج ۽ ٹک ۽ کولانی بازيس شے ۽ کارانی بارو ۽ رویه آں دی شون دینت۔ اے گالوار یک نیم وانديں یا که چه وانگ ۽ زانگ ۽ چٹ ز بهریں راجے ۽ تهناگيشتر راست درانت۔ جاہل وبے علمیں راجانی تهنا بتل یک پيمے حاکی کن انت ايشانی کارمرزی ۽ رواج همنکر بازانت که یک راجی گرواری گلے ۽ پيم ۽ محکم انت۔
کو نهیں راجانی تهنا علم ۽ زانت ۽ کمی ۽ سبب ۽ بتلانی اهميت سک مزن انت، هر چند که تهذيب ۽ تمدن ديروی کنان انت بتلانی زوردي کم بوان انت 3 هے سبب انت که ديما تنگتیس راجانی تهنا بتلانی رواج اينکره نه انت چشکه کو نهیں ۽ پد منگتیس راجانی تهنا انت“ 4

ميروء بتل:

بتل ۽ روايت ۽ بيان ۽ پد، نی من بلوچی ۽ هاتارنجی بتل ۽ سراوتی تران ۽ ديما براں که ماں بلوچ چاگرد ۽ هے بتل یک مزنیں بستارے داريت ۽ هر وچيگیس جبرانی تهنا په مثال پيش کنگ بيت۔ هے بتل ۽ تارنجی همبندی گوں مکران ۽ دگ بالکتر نامیں ميگے ۽ انت ۽ بتل ۽ واقعہ ۽ کارست ۽ نام ميروانت۔ آبتل چواے پيم انت۔

چو که من ميروء لڙ ۽ گنداں

بالکتر گورانی چراگ جاہ انت

اے بلوچی ۽ یک باز نامداریں بتل ايت که په مردمانی بے پرواهی ۽ بے سدهی ۽ آہانی استیں دور ۽ کردگ ۽ پد کردگ ۽ په باندا ۽ پد رکت۔ بلے مرچی باندا هے بتل ۽ معنوی اعتبار ۽ وتارا همينچو شاهگان کنگ که مردم مرچيگیس دور ۽ کسے ۽ کردگاں يا چاگرد ۽ حالات وهدے گوں باندا ۽ آؤکيس پد کردگاں يا آسر ۽ ديم په ديم کن انت ۽ ٲياس انت هر دیں که چه کسے ۽ مرچيگیس کردگ ۽ پد کردگ يا چاگرد ۽ حالاتانی آسر ۽ برورد چه باندا ۽ بديا گتر گندگ ۽ گمان مه بيت يا مرچيگیس حالات ۽ کردگ په باندا ۽ بربادی ۽ تهاہی ۽ پيش گوشي ۽ به کن انت گرا هے بتل هها جاگاہ ۽ وتی کار ۽ کنت۔

اے بتل، تہا شعریت ہم است، لسانیا تی خوبی، ازمی، فکری بلندی ہم۔ اے بتل سنجیدہیں لہزائی و انوکاں بلوچی کلاسیکل شاعری، نیمگ، ہم بارت کہ بازیں و انوک چریشی، تہا گوئگیں زمانگ، رزمیہ شاعری، آثارانی درگیجگ، جہد، کن آنت، بگندے چوگشت کہ ہے بتل، جنگانی آسراء، چہ گشتگ، دیم، آرگ بوتگ پرچا کہ اے بتل، چہ کلاسیکیت، سر سچ، انت۔ ہے وڑ، بگندے کلاسیکی شاعری، آگوں، حُب دار و کیں و انوک، بگش آنت کہ اے یک کلاسیکی شاعرے، شعرے، بہر انت۔ اے بتل، خیال، پشدر، قصہ، قصہ، جاگہ، روایت کہ دیم، آرگ بوتگ آنت، آئی، بابت، ہر کس سر پد، انت، بلنے، ایشی، تہا لہنتیں لہزائی، شاعرانہ انداز، کماہگ بوتگ آنت کہ بتل، یک سر جمیں شعرے، پیا و انگ، کرزیت، ہے لہز شعری علامت، بستارے دار آنت کہ آہاں اے بتل، تہا بہام پیدا کنگ، پشکا، قصہ، کارست، آئی، کردگانی پد کردگ، گیشنگ، تہا بازیں دورگ، و تساجیں خیالاں ہم و تارا جاگہ، داتگ، ہر نبشتہ، کارا بید، لیلیاں ایشی، ووت معانکت، پشکا بازیں مردم اے بتل، پشدر، قصہ، بابت، مانگیشتگ آنت ہر کس اے بتل، پشدر، قصہ، پے گورے کشتگ، جہد، انت، ہے وڑ، بتل، وتی اصلی پشدر گار، بیگواہ، بان، انت۔

میر و لڑ:

بتل، تہا کہ ہما لہز کار مرز بوتگ آنت بازیں و انوکے ایشانی بزانتاں، چہ سر پد، انت، بازیں مردم گشت کہ اے لہز، گورنہ انت، بور انت بازیں گشت کہ میر و نر انت، میر انت، باز گشت کہ لڑ، ہم، گشت، باز گشت کہ لڑ، مہ، گشت، باز گشت کہ لڑ، پاک، گشت، باز گشت کہ لڑ، گپ، یا و نیل، نہ سگ، و ہد، انسان، تہا چہ چست بوئگیں جذبہ، عوش، گشت۔ ماں سید گنج، لڑ، بابت، نبشتہ، انت کہ

”لڑ: ہاک، ہوار + ہاک رنگ، ہما آپ کہ دینگا آئی، نوکاپ نہ سنگر، اتگ، لرد۔ زہم،

نام (شیرازی) لڑوت، گندیت، من، گندیت، ہر کس وتی گیک، شتر، گندیت“

سید گنج، رد، لڑ، نہ سنگر، تگیں آپ، اوں گشت، زہم، نام اوں لڑ، انت، سید ظہور شاہ ہاشمی، لڑ، دیم، شیرازی اوں نبشتہ کنگ، بربیک، بند کنگ، یک، بلوچی کلاسیکی شعرے اوں پہ مثال، پیش کنگ۔ بلنے آئی، اے پد، نہ کنگ کہ لڑ، تہا چہ شیراز، جوڑ، بوئگیں زہم، گشت، یا ہندی زہم، اوں لڑ، گشت؟ سید ظہور شاہ ہاشمی، داتگیں شعری مثال اوں اے جبر، نہ گیشینیت کہ لڑ، کجام زہم، نام انت۔ بلنے اے جبر، تچک، انت کہ لڑ، ہم، گشت۔ ہے بتل، تہا کار مرز بوئگیں لہز، زہم، انت۔

میر و لڑ:

ہے بتل، دومی، روایتی، درو شم، چو اے رنگ، دیم، آرگ بوتگ

کہ آسکانی پیمیں دلو تے کہ کانٹ ایش پرے دُ مَبْ ءُ سر مَبْے گوک نیگ ءُ انت۔ پدا دیمتر آنبشته کنت کہ بر حرزیراء نام ءُ زانگ بیت۔ ہے حوالہ ءُ تھا آوتی گپاں وت رد کنت۔ پر چاکہ زبیراء کانٹ پر نیست۔ اگاں آہما جانور ءُ بابت ءُ گپاں انت کہ آسک ءُ پیمیں جانور ایت ءُ کانٹے چار شاہ انت آئی ءُ اردو ءُ بارہ سینگہ گشتت کہ آکران ءُ ہند ءُ دمگانی جانور نہ انت۔

گور بلوچی ءُ فارسی ءُ یک ذو معنی مشترک لبرے ماں فارسی ءُ گور جنگلی حر ءُ قبر ءُ گشتت۔

”گور:- (ف) گور خر کا مخفف، جنگلی گدھا۔ قبر“ 7

ماں بلوچی ءُ لبر گور گیشتر شاہگان انت ءُ ایشی ءُ معناسک باز انت۔ گور بلوچی ءُ لہتیں مردم زبیراء اوں گشتت ءُ قبر ءُ اوں گشتت، یک ماہیگے ءُ نسلے نام اوں گور انت آسک ءُ چک ءُ اوں یک عمرے ءُ گور گشتت۔

”گور: آسک ءُ چک و ہدے یک عمرے ءُ سر بیت آئی ءُ گور گشتت کہ سک باز کاہ وارت۔ انچو کہ پس ءُ چک ءُ شنک ءُ پدا گہ عمرے ءُ گتاچ گشتت۔ ہے وڑ ءُ آسک ءُ چک ءُ یک عمرے ءُ گور گشتت“ 8

”گور: یک پیمیں ماہیگے کہ وزنی چہ پنچصد گرام ءُ (نیم کلو) ءُ بگرداں سی کیلو ءُ ہم رسیت ءُ دراجی ای چہ بیست سینٹی میٹر ءُ بگرداں دو میٹر ءُ ہم سر بیت۔ پوست ءُ رنگی ملیشی ءُ پری رنگ انت ءُ گوشت ای اسپیت انت، ہڈی ای نازرک انت ءُ جاگ بیت، سک تا مدار انت۔ چہ نارشت ءُ گیشتر پچت ءُ کبابی کنت، فارسی زبان ءُ گور ماہیگے ءُ ”شیر ماہی“، گشتت۔ گور قبر ءُ اوں گشتت“

”گور: (گ و ر) گور ہر: جنگل ءُ ہرے کہ سیاہیں کٹھے مان (9) ماہیگے بازو ش ءُ وشتا میں، ایشی ءُ بازات انت کہ چہ آیاں ہر گور، گور چک، تو لگوزا تنگین انت۔

کبر، مانش“ 10 ”بچار بت“ 11

فقیر شاد ءُ اوں وتی نبشتانک ءُ تھا گور ءُ بزانت (جنگلی گوک) شوندا تگ 12 کہ آ اوں ردانت۔ اگاں بلوچستان ءُ تاریخ وانگ بہ بیت گڑا مارانہ مکران ءُ ہند ءُ دمگاں زبیراء چیدگ گندگ ءُ کانت ناں کہ جنگلی گوک نیگ ءُ ناں کہ بارہ سینگہ ءُ البتہ کوہی حر مکران ءُ دمگاں باز انت لینے آگور حر ءُ نام ءُ زانگ نہ بنت۔ پر چاکہ جغرافیہ ءُ ہر بہرے وتی وتی جتا میں جانور بنت ءُ زبیرا قدیم ہندوستان ءُ قدیم ایران ءُ جغرافیہ ءُ جانور نہ انت ءُ ناں کہ اے قدیمیں ماگاں زبیراء وجود ءُ آثار دست کپتنگ انت۔ زبیراء جنگلی ءُ اصل جغرافیہ افریقہ انت۔ ءُ زبیرا اے جغرافیہ ءُ جانور نہ انت۔

بیگاہاں ہسیدی کرگشنگ

گوری گوشت، گوں آسکانی نمونہ، نژیکی کنت۔ نچرے گوشت ورگی چیزے نہ
انت۔ چرے بتل، چے زاہر بیت، ہما بتل، پزوری کنتہ ”نچر“، دکت، گورواکی آسکانی
نمونہ یے منگی انت“ 15

”پزوری کسہ: بختاور، تال، دارے کہ ہر روج گوری گوشت وارت پدا بیگاہاں ہسیدی
کرگشنگ، بزاں کرگشنگی ونگ۔ ہسیدی، بزان ونگ انت۔ وشریں گوشت ونگ،
گوشت انت۔ بختاورے ہر روج وارت گوری گوشت، بیگاہاں کرگشنگی ونگ“ 16

رشید خان، دیم آؤر تگیں ہے بتل، چہ جبرگیشیت کہ گور ہما آسک، کسانیں چک انت جنگلی گوک پمیشکانہ انت کہ
ایشی، روایت ماں مکران، آگاں بہ بیت کزا کسانیں کساسے، بیت یا نہ بیت پدا اے گپ، اوں ہچ وڑیں مستندیں روایت یا ثبوت
نیست کہ بالکتر، جنگلی گوک مز نیں کساسے، بوتگ۔ نچرے بور آگاں بہ بیت گڑا، بالکتر یا نژیکیں میتگ، واہندانی بنت کہ آہانی
گردار، گاہ، کدیم، واگ اوں ہما واہندانی دست، بیت۔ چو مز نیں کساسے، یلہ چراوں نہ بنت کہ یک ہندے پہ چرگ تباہ بہ کن
انت۔ بوت کنت کہ پیسرا گوک، نام گور بوتگ، نوں اے لبر متر وک انت پر چاکہ گوکانی، رب، گورم کشتت۔ ہے بتل، تھا کہ
گوری گوشت، ورگ، بابت، گشنگ بوتگ، ادا پڑ بیت کہ گور بلوچی، زبیرا، جنگلی گوگ یا نچر، نہ گش انت پر چاکہ گوری گوشت،
ورگ، روایت و ہدے دست، کپتنگ گڑا، عہدی بلوچانی کرا، گور ہما آسک، کسانیں چک انت کہ بتل، دو می بند، تھا گوری گوشت،
مقابلہ، ہسیدی کرگشنگ آرگ بوتگ، تہ گپ گیش، اتگ کہ ہر روج، بیگاہاں نازر کیں گوشت وارت۔ گپ کہ اجگیں گوشت،
ورگ، کنگ بوتگ، تہ جنگلی گوک، بور، بارہ سینگ، زبیرا، ادا، دانت، چوش اوں ہر حوالہ، دانت کہ یک جا ہے جنگلی حر، زبیرا،
گورگشنگ بہ بیت، دگر، روایتی تھا آئی، گوشت، ورگ، گپ بہ بیت۔

بالکتر، گوران نامیں جاگے است بازیں نبشتہ کار نبشتہ کن انت کہ میر و گورانی رندا کپتنگ، گورے کشتنگ انت پمیشکا
اے جاگہ، نام گوران انت۔ یلے ہے بتل، پندر، قصہ، بیان کنوک و تی گپاں و ت رکن انت پر چاکہ اے بتل پیسرا، پشگان گشنگ
بوتگ کہ میر و چوشیں بے سدی، پد گور بالکتر، و تی چراگ جاہ جوڑ کن انت۔ اے ایوک، یک قیاسے بوتگ پر چاکہ میر و
موجودگی، گوراں بالکتر و تی چراگ جاہ جوڑ نہ کنگ کہ میر و گوراں بہ جنت۔ ایشی، چہ پڑ بیت کہ اے جاگہ، نام گوں گوراں ہچ
ہمندی ندرایت بلکیں ایشی، نام، سوب دگرے بوت کنت۔ بس اے تہنا پیش گوشی کنگ بوتگ کہ پد چہ میر و بالکتر گورانی

چراگ جاہ انت۔ اگاں میروءءگور بہ جتیناں گڑااے شگان میروءءراجنگ نہ بوتگ آت کہ آبے سُدیں حاکم ایت ہے قیاسء
راست بوہگ ءبابت ءعبدالغفار ندیم نبشتہ کنت کہ

”توار بخی جاوراں ہے گالوار دہ راست شون دات و بالکتر تاں روچ ء مروچی آسک ء
گورانی لیب جاہ و شکار جاہ انت۔ پیشی آبادی ووشحالی پشت نہ کپت آنت۔ نوں چٹ ویران
و گیا بان انت۔ چہ اے توار بخی جاوراں بلوچ اولس ء سبق گپت۔ میروءء ناپسندی لٹءءرا
یک جاندی رنگے دات کہ اگاں اے حال بوت تہ بزاں حیر میت۔ ہے توار بخی جاوراں
بالکتر دی جاندی کتہ“ 17

ہے جاگہ گوران ءبابت ءرشید خان نبشتہ کنت کہ

”گورانی کنڈگ: بالکتر ءدیم پہ پھجگور ءروءے دو کنڈگ کیت، یکے ماتیں گورانی کنڈگ
انت ءدومی چکھیں گورانی کنڈگ انت۔

پژدءء کسہ: بالکتر ءہے ڈمگ ءکوچک کشار بوتگ آنت۔ گورءیک ماتے ءچکے پہ کشاراں دُز بیتگ۔ کشارانی واہندءء واجہ ہے گورانی
رندء کپتگ آنت، ماتیں گور، ماتیں گورانی کنڈگ ءبُن ءجنگ ءدوراش داتگ ءہے واستہ ایشی ءماتیں گورانی کنڈگ گوش آنت۔
پداچک، چکھیں گورانی کنڈگ ءبُن ءجنگ ءدوراش داتگ اش، ءپمیشکااے چکھیں گورانی کنڈگ ءنام ءاشکار انت۔
چرے گورانی کنڈگ ءچے، گوروتی شکل ءدروشم ءزہر انت، ثابت انت گورگشت نخر ءء، وکشی ءجنگلی“ 18

روایت ہمیش انت کہ ہے جاگہ ءدو کنڈگ آنت یکے ماتیں گورانی کنڈگ گشتگ بیت ءدومی چکھیں گورانی کنڈگ، بلئے پہ
نام ءاے گوں دلیلاں ثابت نہ بیت کہ اداکسے ءگور جنگ ءکشتگ آنت، بوت کنت کہ اے جاگہ رنداہے نامانی سرا ایر کنگ بوتگ
آنت، اے بے دلیلیں روایت آنت کہ ایشانی راستی ءگنجائش باز کم انت۔ رشید خان وتی کہاں ہے روایت ءتہاوت رد کنت اولی
حوالہ ءتہاگشت کہ گور آسک ءیک تہرے بلئے ہے روایت ءتہا پداگشت کہ گور نخر ءجنگلی وکشی ءگشت۔ وہدے کہ من پیسرا
بیان کنگ کہ زیر امئے جغرافیہ جانور نہ انت، ءبور ءنخرانی کاہ ءدیم ءدیمز وراواں اے جانورانی واہند انت ءایشاں پہ چرگ ءبے
لگام یل دینگ نہ بیت، کہ دگرانی کشاراں آدرو بہ کن آنت ءکشارانی واہند ایشاں بگشت۔ پمیشکااے یک و تساچیں قیاسے ءچہ گیش
دگہ بچے نہ انت۔ پرچاکہ ہے درگت ءبچ رنگیں تاریخی یا شعری یادگہ نبشتہ حوالہ دینگ نہ بوتگ۔

سید ظہور شاہ ہاشمی ءردا ہے جاگہ ء نام گوران انت ء ہما یک مزین کنڈگے است، آہے جاگہ ء گوراں چک ء ذکر ء کنت بلئے گوراں مات ء ذکر ء نہ کنت۔ آئی ءردا یک لس شکاری یے ء ہما گور جنگ انت بلئے چونہ کشیت کہ میر ء یا کہ بالکتر ء کشارانی واہنداں پہ کشارانی آدر وکنگ ء آسر ء گور جنگ انت۔ سید ظہور شاہ ہاشمی اوں گور ء زیر الیکیت کہ آئی ء حوالہ من ساری داتگ آت۔ بلئے اے گپ پڈرانت کہ زیر اے جغرافیہ ء جانور نہرانت۔ ماں سید گنج ء آنبشہ کنت کہ

”گوران: یک باز برزین کنڈگے کہ پچگور ء کچج ء میانجی ء کپتگ، گوش انت کہ آ زمانگ ء کچج ء پچگور چہ یک ءد گر ء پھک سستگ انت۔ کس ء یک ءدگہ جاہ ء پر اے راہ ء رو ء آکر ت نہ کر تگ۔ یک رندے یک شکاری یے پہ شکار ءدر آتنگ آت۔ یک گورے گوں چگہ ء آئی ء دیست، رنداش کپت گور ء چک یک کسانیں کنڈگے ء جتے کہ چہ گوران ء جہل انت ایشی ء نام ”گوراں چک“ انت گور ہے کنڈگ ء کک کپت شکاری ء ہم دل کرت ءرند ءے کپت۔ ہے کوہانی سر ء کک کہاں داں دومی دیم ء تر پ ءرس ات ء گورے جت۔ اے ڈول ء اے یک باز مشکلیں کنڈگ راہے جوڑ بوت ء کچج ء پچگور ء روگ ء آہگ۔ نگج بوت۔ پے سبب ء اے کنڈگ ء گوراں گش انت“ 19

سید ظہور شاہ ہاشمی ہے درگت ء ہج وڑیں تاریخی نبشتی یا کہ شعرى حوالہ نہ دنت، تنہا شکلنگیں زبانی روایتاں وتی زبان ء بیان کنت۔ آئی ء ہے روہی ء سراچد و پیش اوں نگد کنگ بوتگ کہ آتاریخی واقعاہاں وتی زبان ء انچو بیان کنت کہ گشنے مسترین دلیل آئی ء زبان انت بلئے اے گپ ء تاریخ ء علم نہ مذیت کہ تاریخی گپاں ابید حوالہ ء وتی زبان ء بیان کنگ بہ بیت۔ پر چاکہ ادا اے گپ پڈرانت کہ آدگے زمانگے ء واقعہ انت ء سید ظہور شاہ ہاشمی ءدور باز پشت انت پمیشکا ادا زمانی فصل کیت ء اے جبر ابید حوالہ ء مستند منگ نہ بیت۔ دومی جبر و ہدے گوروت آسک ء چک ء گشنت گڑا آئی ء مات ءرا گوریں مات گشگ نہ بیت۔ سید ظہور شاہ ہاشمی ء اے گپ ء تہاواں ہج سنگنی نیست کہ شکاری گور ء کشیت ء اے جاگہ راہے جوڑ بیت ء پہ گور ء کشگ ء ہے کنڈگ ء چہ پچگور ء کچج ء روگ ء آہگ۔ نگج بیت۔ اے ایوک ء یک زبانی روایتے کہ ہر کس وتی رنگ ء بیانے کنت ایشی ء مسترین سوب ہے تل ء تہا لبرز گوران۔

ادا اے جبر اوں پڈر نہ بیت کہ پہ گور ء کشگ ء جاگہ ء نام چتور گوراں بوت کنت، بلئے و ہدے ماتاریخی کتاباں پٹیں گڑا مارا ماں قدیمی زمانگ ء لبرز گوران دست کپیت انچو کہ دشت گوران یک دگے ء نام انت۔ ہے پیمانصیر خان احمد زئی وتی کتاب تاریخ بلوچ و بلوچستان ء تھا 594 پیش چہ مسجء ملک توران ء میر گوران ناہیں بادشاہے ء حوالہ ءدنت اردو ء نبشہ کنت۔

ترجمہ :

”وہدے امیر گوران و تی پت براخم و پیش پد نامینگ بیت گڑا ملک توران و ہر دگم ہر گور و امن و ایمنی بیت۔ ہمیشکا گوران و تی بادشاہت و بیار و روم دنگ و ہج پیا جنجال نہ بیت 20 قدرت و 550 پیش چہ مسیح و سلطنت مادستان و شاہی خاندان و ویرندانی و امیر گوران و تحت و نبشتہ کنگ ات کہ آئی و دیست و زوت کوروش و تحت نشینی و پد، آچہ اے دنیا و پت۔ ہے پیا آئی و پیش پداں ماں توران و تی حاکمی و دومی دؤر بندات کت“ 21

نصیر خان احمد زئی و ردا امیر گوران و ماں توران و حکمرانی و زمانگ چہ حاشی سلطنت و پیسری زمانگ انت و آزمانگ و ماں اے سر زمین و زر تیشی مذہب و منو گر آتش پرست چہ مند بوتگ انت۔ گوراں کنڈگ یا گوران و تاریخی ہمبندی گوں کجام زمانگ و انت اے یک جسے کہ ایشی و پتو پولگی انت۔ بلئے ادا اے جبر کشیت کہ گوراں یا گوراں کنڈگ و ہمبندی گوں گور و وت جوڑ کنگ بوتگ، بوت کنت کہ ایشی و تھا ہج راستی نیست کہ ادا گور کنگ بوتگ انت، اے یک قیاسے کہ لبرزی معناء چہ زورگ بوتگ۔ پر چاکہ ماں تارن و گوران و لبرز مارا چہ اے جاگہ و نام و امید پیش چہ مسیح و اوں دست کپیت۔ ماں بالکتر و گوں گور و دگہ نزیکیں لبرز اوں است انت کہ گوری کوہ، گوہری، ہنکین و گور ابندی و نام و زانگ بنت، پدا بتل و دومی دروشم و تھا ”میر و گوں لڑ و“ و روایت اوں است انت۔ بوت کنت کہ ہما آتش پرستاناں پیسرا گور کنگ بوتگ و ہے کنگ بوتگ کہ بالکتر، گورانی بزوں زر تیشیانی مال و دلو تانی چراگ جاہ انت و ہے بتل پدا پد بالکتر و ماضی و زر تیشی یا گورانی دوبر بند جاہ بوگ و گمان و کنگ بوتگ۔ بلئے ہے بتل و فکر و چہ پد بیت کہ اے ہما زمانگ و کنگ نہ بوتگ باز ند اے بتل دیما کنگ کساس ایشی و عمر و صدیا سئے صد سال بیت کنت کہ ایشی و ہمبندی گوں بلوچانی زندمان و انت بلئے چواوں بوتگ کنت کہ ایشی و پشدر باز کو نہیں تارن و تارن بدار بیت و امیر گوران و زمانگ و تی سرا بہ کشیت۔ بلئے بلوچ چا گرد و تھا ایشی و پشدر و قصہ و روایت یک پیام و گیشی و گوں دیما آہان انت۔ بالکتر :

ہے بتل و پیش در و قصہ و پریس و چہ پیش ادا ملی بیت کہ بالکتر و دگم و بابت و تران کنگ بہ بیت۔ اے جاگہ و نام و سوب چہ انت کہ ایشی و بالکتر گشت ہے درگت و بالکتر و جند و چہ مندیں مردم یک تاریخی واقعے و روایت و بیان کنان و دیما آہان انت ہے درگت و آہانی کنگ ہمیش انت کہ ہے روایت چہ پیش و اود و پیریں مردماں سینگ در سینگ بیان کنگ۔ آگشت کہ ”بالکتر و نام پیسرا“ ”باگ سبز“ بوتگ پر چاکہ بالکتر سر سبز و آبادیں دگے بوتگ۔ اودا ہڈی نامیں زور آوریں مردمے چہ مند بوتگ کہ آ

ہو شاپ دگ تنک ء یک جنک ء سراعاشق بوتگ ء آئی ء چہ جنک ء پت ء آئی ء جنک ء حاطر ء وتی سانگ ء جبراش بُرتگ، گڑا جنک ء پت ء پہ سانگ ء منگ ء ہے شرط ایرکنگ کہ تو کیلکوری ء کور ء چہ تنک ء جہل بُر ء مئے دگ ء نیمگ ء ترین گڑانوں من وتی جنک ء گوں تر اسانگ دیاں۔ ہے بیما ہڈی کیلکوری ء کور ء بریت ء چہ تنک ء جہلا ایردنت ہے کیلکوری ء کور ء کہ پیسراچہ ”باگ سبز“ ء تھاچہ گو سنگ نوں پر تربیت ء تنک ء نیمگ ء روت۔ گڑاچہ آپ ء کمی ء سوب ء ”باگ سبز“ ویراندان بیت۔ مردم ہے گشتت کہ باگ ترا تگ بزاں ویراندان بوتگ۔ ہے وڈا باگ سبز ء روایت ہلا س بیت ء باگ تر ء نام ء روایت دیما کنیت ء ہے دگ ء نام ”باگ تر“ جوڑ بیت۔ چہ بازیں و ہدانی گوزگ ء پد لبز باگ تر، بالکتر جوڑ بیت“ 22

بوت کنت کہ اے روایت ء تہا راستی مہ بیت پرچاکہ چشیں زور آور نیست کہ ایک مز نہیں کورے دپ ء ایوک ء بہ تربیت ء دگ نیمگے پہ کور ء راہ پچ بہ کنت۔ دگہ میتگانی مردم اوں نہ لوٹ آنت کہ کورانی دپ پہ زور آہانی میتگ ء نیمگ ء تربیتگ بہ بنت پرچاکہ کور پہ میتگاں و شحالی ء ہمراہی ء تہا ہی ء اوں سوب جوڑ بوت کن آنت۔ کور کہ ہار کن آنت آپ وتی راہ ء وت بدل کنت ء دگے نیمگے ء روت۔ اگاں کیلکوری ء کور ترا تگ گڑا کور تر گشگ بوتیں، پرچاکہ دگ ء نام کہ باگ سبز بوتگ دگ ء جندنہ ترا تگ آوتی جاگہ ء بر جاہ انت بلئے ہے جبر ء تہا کی راستی ء شک است کہ بگندے چہ کور ء قدر تی ترگ ء باگ سبز ء سماجی ء دیمروئی ء و شحالی ء تہا ضروری بدلی اتنگ ء آچہ وتی اصلی دروشم ء ترا تگ۔

بالکتر چہ تربت شہر ء ۵۱۔ کلومیٹر دور شمال مغرب ء نیمگ ء یک دگ ایت۔ ہے پیا بالکتر چہ پچگور ء دیم پہ تربت ء اوں ۵۱۔ کلومیٹر دوری ء سر انت۔ بزاں بالکتر پچگور ء تربت ء سفر ء میانجی ء یک دگ ایت۔ بلیدہ ء راہ اوں بالکتر ء تہا گوزیت۔ بلیدہ چہ بالکتر ء ۰۰۱۔ کلومیٹر دور انت۔ بالکتر ء میتگ دو بہرانی تہا انت۔ یکے گشتت مشرقی بالکتر ء دومی ء گشتت مغربی بالکتر۔ مغربی بالکتر تربت ضلع ء تہا انت ء مشرقی بالکتر پچگور ضلع ء تہا انت۔ میان ء شاہراہ گوزیت ء بالکتر ء دو بہرانی تہا گیشیت۔ ہائی سکول پچگور ضلع ء تہا کنیت ء گرلز مڈل سکول ء سپتال تربت ضلع ء تہا۔ بالکتر یک پر اہیں کوچگ ایت کہ آئی ء تہا بازیں میتگ است آنت۔ بالکتر وت یونین کونسلی نہ انت۔ مشرقی بالکتر کہ پچگور ضلع ء تہا انت، آیونین کونسل کیلور ء تہا کنیت ء مغربی بالکتر کہ تربت ضلع ء تہا انت، آیونین کونسلی ہو شاپ ء تہا کنیت۔ ماں نوکیں عہد ء بالکتر باز پد منتگیں دگ ایت کہ اودا بجلی نیست ء تعلیم نہ بوگ ء برابر ء انت۔ راجکاری ء حوالہ ء اود ء مردم باز پد منتگ آنت۔ موبائل ء آسراتی اوں جوان نہ انت۔ یک قیاسے ردا اود ء جہہ مندیں مردمانی کساس پانزدہ ہزار انت۔ بالکتر ء مردمانی کار و کسب ء وسیگ دار ء پیش ء برگ ء ماں تربت ء پچگور ء برگ ء بہا کنگ انت۔ اودا پینگ ء کوری ماہیگ اوں بے کساس ء دست کپیت ء چراگاہ اوں باز انت۔ بالکتر ء جہہ مندانی گشگ ء ردا اود ایک کلریں

ڈاکے است انت و ہدے کہ ہور بیت گڑا ہے ڈاکے ماہ شش ماہ آپ اوشتیت و ہدے کہ آپ اُشان کنت گڑا اودا قدرتی واد جوڑ بیت بالکترے مردم داں مروچیک و واد بہانہ زور آنت و ہے ڈاکے کلماں چہ واد جوڑ کن آنت۔ بالکترے بازیں تاریخی چیدگ اوں تاں مروچیک است آنت کہ آہانی تہا یک جاگے نام گوہری، منکین انت کہ نلی آنت۔ بالکترے مردمانی زبانی روایت واد اے جاگے پمیشکا نلی گشگ بیت کہ ادائل واد چک باز بوتگ۔ بالکترے بازیں مردم گشتنت کہ اے ہما مالداریں گوہر جتی بوتگ کہ چاکر رند و گوہرام لاشاری و میان واد جنگ واد اتنگ واد چہ مند بوتگ۔ بلتے اے جبر واد ثبوت نیست کہ اے ہما گوہر بوتگ۔ ہے گوہری، منکین و کرامز نیں دانچوپ و پیمیں سنگ واد جنتر انگہ کپتگ آنت۔ ماں نلی تاریخی قبرانی چیدگ است آنت کہ اود واد مردمانی گشگ انت کہ اے ترک لشکر واد قبر بوتگ آنت۔ ہما یک کوہے نام اوں گوڑی کوہ انت۔ کہ اودا لتیں بلوچی دوچانی پیمیں نقش سنگیں سنگ 2009 واد رنگ بوتگ آنت۔ ماں گوڑی واد لشکر واد ارش واد چیدگ اوں است آنت کہ آہانی تہا کوہیں قبر واد آسانی ٹپ واد قبرانی کپتگیں شک واد آنت۔ بالکترے واد مب واد یک مز نیں واد کوہیں چاتے اوں است آنت کہ آئی واد مزاری چات گشتنت۔ ہے چات سک جہل انت واد پراہی واد چار گوانز بیت۔ یک جاگے نام گورا بندی انت کہ اودا سنگ واد بستگیں بند واد ڈگار انگہ است آنت۔ ہے سنگ واد بندی بابت واد لیکہ تاریخی کتابانی تہا است انت کہ ہے رنگیں زرتشتیانی بستگیں سنگ واد بند واد ڈگار ماں بلوچستان واد بازیں ہند واد دمگاں انگہ است آنت، ہژد ہی واد نوزد ہی قرن واد دمب شناساں ہے بندی بابت واد لیکہ دیما واد بوتگ کہ گور بند، بزماں آتش پرستانی بند، کہ بلوچستان واد کوہانی دمگاں بازیں کسا واد گندگ بنت۔ بلوچ اوں ہے بند اوں گور بند گشتنت، کہ آ اوں راست آنت پرچا کہ سے ہزار سال واد چہ پیش اسلام واد وجود نہ بوتگ۔ ہما کسانیاں کہ بون پیر واکاں ہے بند جوڑ کنگ آنت ہما آتش پرست بوتگ

انت 23

بالکترے میر و:

اگاں ما بلوچستان واد تاریخ واد نبشتی روایتاں بہ چاراں گڑا مارا اتنا یک میر و واد بابت واد سرپدی رسیت کہ میر گل خان نصیر واد تاریخ بلوچستان واد تہا آئی واد بابت واد ذکر کنگ کہ میر واد قمبر واد نسل واد مردم بوتگ کہ آئی واد پسماندگ دیمتر امیر وانی واد نام واد نامدار بوتگ انت اے ہما زمانگ واد گپ آنت کہ براہوئی قبیلہ بلوچانی سردار بوتگ۔ میر ویک لالچی واد بہادر واد بوتگ۔ آئی واد تہا دریں قبیلہ زرتنگ آنت واد گوں منگولاں ہما ہداری کنگ واد ہما ہانی حاطر اجنگ کنگ۔ منگولانی پلمہ مرزی واد گرگ واد حاطر آئی واد نچو چا پلو سی کنگ کہ چھپر، زیارت واد دشت گوران واد چہ دراوڑاناں در کنگ واد مارا پ، سیاہ گنب، گدر واد سوراب واد چہ جد گال در کنگ آنت واد آہانی زمینانی سراوت قبضہ اش کنگ واد نشنگ۔ 24 اے اوں بوت کنت کہ بلکیں میر واد ہمیش آنت پرچا کہ ہے حوالہ واد تہا دشت گوران واد اوں

ذکر است انت ء بگندے بالکتر ء لٹپہ علامت بتل ء تہا جاگہ دینگ بوتگ انت۔ ماں بالکتر ءمیر ونامیں حاکمے ء بوہگ ء نبشتی روایت
تہنما را ہے شعر گوئیں بتل ء آئی ء پشدر ء قصہ ء روایتی رنگ ء تہادست کپیت۔ ہے قصہ ء ہند بالکتر انت ء قصہ ء کارست میر و انت
بلئے پدا ہم بالکتر ء تاریخ ءپوکارى المی بیت کہ راستی میر ونامیں مردے کدی بالکتر ء حاکم بوتگ یا اتاں۔ پرچاکہ بتل ء دومى در وشم ء
تہامیر وء جاگہ ء ”میر ء گوں لٹ ء گنداں“ ء روایت اول است انت۔
میر وء بتل ء پشدر:

ہے بتل ء پشدر ء قصہ ء روایت بازیں نبشتہ کاراں دیمآ اور تک بلئے آہاں بچ وڑیں پوکارى گئی پہناتے ء تاریخی حوالہ ء ثبوت
نہ داگ تہنما ہر کس ء کہ ہمارنگ ء اشنگنگ ہما وڑا نبشتہ کنگ ہے درگت ء بالکتر ء گوں ہمگر نچیں ہے بتل ء پشدر ء قصہ ء بابت ء
اشرف سر بازی نبشتہ کنت کہ

”اے بتل ء پشتر ء داستان چوش انت کہ دؤر ء باریگاں مکران ء بالکتر نامیں شہرے بوتگ کہ آشہرتی و ہداں سیر ء آبادیں شہرے
بوتگ۔ شہرچہ کہن ء کار یزاں پُرات، ملک آبادات ء مردم شاد ء و شمال انت۔ بالکتر ء حاکم و ہدے مررت گڈا حاکم ء مرک ء پدا آئی ء
بچ میر و بالکتر ء حاکم جوڑ بوت۔ ہما د لگوش کہ میر وء پیت ء حاکمى ء و ہداں پہ ملک ء سیرى ء آبادانى ء ملک ء مردمانى و شى ء و شمالى
یا مشکل ء دلسیایانی گار کنگنگ ء نیمگا داگ آت، میر وء پہکا آچہ دل ء برت ء ترانگ دؤر دانت ء و تى ملک ء مہلوک ء سیرى ء و شمالى ء
بدل ء آئی ء و تى در ستیں د لگوش ء و ہدے پاس پہکا پہ سئیل ء شکار، بنگ ء شراب ء شعر ء سازانى مجلس ء دیواناں گوازینت۔

ملک ء مردم چہ آئی ء دست ء سگ شیز ارتت بلئے آہانى دست نہ ر سنگ آت۔ و ہدے کہ عاقل ء دانائیں مردماں اے حال
دیست، آسک پدر د ء د لکران بوتنت۔ آہاں وس کت کہ و تى ملک ء حاکم ء پہ تچئیں کشک ء بیار انت، بلئے چہ آہانى واک ء وس ء وڈن
آت۔ پہ ہے خاطر ء یک عالم ء زانکارىں مردمے ء ہما و ہداں اے پیش گندی کت ء گوں مہلوک ء درائینت

چو کہ من میر وء لٹ ء گنداں

بالکتر گورانی چراگ جاہ انت“ 25

اشرف سر بازی ہے پشدر ء قصہ ء تہا گشیت کہ میر وء و تى ملک ء و شمالى ء مہلوک ء سیرى نہ مارا تگ ء و تى و ہدے سیر ء شکار ء
بنگ ء شراب نوشى ء گوں شعر و زیملاں گوازینتگ۔ چرائى ء ہے کردگانی پد کردگ ء آسرا ہے بتل گشگ بوتگ۔ بلئے اے اوں
جیڑگی جبرے کہ اشرف سر بازی ء بیان کنگئیں سوب ء سیادی گوں انوگیں زمانگ ء کردگاں دپ وارت، پرچاکہ ادا اے جست
اوں پاد کئیت کہ میر و کساس پانزدہمى قرن ء یک کسانیں کلگے ء حاکم بوتگ، انوگیں عہد ء سکیں مز نہیں ء دیر وئى کنگئیں شہرے ء

تہا جہہ منندنہ بوتگ کہ آدورے اے پیہیں عیش و نوش آسراتی آئی و دست بہ کپیت۔ اشرف سر بازی و بیان کنگیں ہے پشدرے قصہ و چہ ہے جبر گیش ایت کہ اے بتل پہ بے پرواہی و مزن شانی و پیر بندی و عاقبت و سر اگشگ بوتگ۔ ہے بابت و بالکتر و جند و جہہ مندانی گورا اوں ہے روایت بر جاہ انت آہانی گورا میر و و ڈرامائی قصہ باز دلکش انت آہے روایت و چو اے رنگ و گشت کہ

”میر و سکیں مزن نامیں و ہست مندیں حا کے بوتگ آئی و دور و بالکتر باز سر سبز و و شخال بوتگ و کشت و کشار سک باز بوتگ۔ گڑا گوراں مہلوک و کشاراناں چرتگ و ڈکار ویران کنگ انت۔ بالکتر و مہلوک باز تگ دست بوتگ۔ میر و کار و کسب کور و ماہیگ گرگ بوتگ۔ چہ در و یک گوہر نامیں مالداریں جنین آدمے اتگ۔ آئی و دیستگ کہ بالکتر و مہلوک سک تگ دست انت و میر و بے سدھ انت و ماہیگ کپیت۔ گڑا ہے جنین و میر و و اشکان جگ و گشتگ کہ

چو کہ من میر و لڑ و گنداں

بالکتر گورانی چراگ جاہ انت

ہمدا میر و زہر کپتگ و توی زہم و اسپر اش و رتگ انت و گورانی رندا کپتگ و پنجگور و بالکتر و میان و گوراش گوں چکاں جگ انت۔ پدا ہے جاگہانی نام ماتیں گوران و چکیں گوران ایر کنگ بوتگ انت۔ لتیں و ہد و پد میر و پدا شنگ کور و ماہیگ و گرگ و گڑا آہودا گورم و کپتگ و مر تگ۔ کہ آگورم و نام میر وی گورم و نام و زانگ بیت۔ ہے کور ہنگول و کور انت کہ بالکتر و کورانی توک و گوزیت و گیشکور و ہوار بیت۔ ہے کور و تہا میر وی گورم انگہ است انت کہ دھ سر و کس اس و آہے مان و آئی و آپ بجر ہلا س نہ بیت“ 26

بالکتر و جند و جہہ مندیں مردم ہے قصہ و کارست میر و کردگ و دگہ رنگے و بیان کن انت۔ آمیر و و شراب و بنگ نوشی و عیش و نوش و گپ و نہ کن بلئے بالکتر و تہ و روایت و تہا میر و کردگ سک کسان و یک لس کردگے کہ میر و بالکتر و حاکم بوتگ و کور و شنگ ماہیگے کپتگ و گورم و کپتگ مر تگ۔ نوں اے اوں جیرگی جبرے کہ یک ہندے و حاکم چتور کور و ماہیگ کپیت و تہا کپیت۔ حاکمانی و تی بازیں کاردار بنت کہ آپراہاں کار و کسب کن انت۔ ہے روایت و ہے پدر بیت کہ میر و حا کے نہ بوتگ۔ بالکتر و مردمانی کرا اوں ہما گورانی کنگ و روایت ہما رنگ و انت کہ بے دلیلیں رنگ و بیان کنگ بوتگ۔ بتل و دیما آہگ و سوب اوں بے دلیل انت کہ یک مالداریں جنینے و ہما ساعت و توی دپ و گپ بتل و رنگ و گشتگ۔ ادا و نچو زانگ بیت کہ بتل و پشت و اصل واقعہ بگندے ہے بالکتر و میر و انت بلئے بتل و گشتگ و سوب پدر نہ انت۔ ہر کس و ہے بتل و چہ پدا لیشی و راوت معا کنگ و جہد کنگ۔ ہے وڑا عبد الغفار ندیم اوں ہے قصہ و بیان کنت و گشتگ کہ

”ادامیر ویک تاریخی مردے بالکتر ماں مکران آء یک کو ہمیں تاریخی جاگے کہ پہ وتی آبادی آء کشتہ کشار آء و شمالی آء سک نامے کشتنگ آت۔۔ میر و ہمے جاگہ آء سردار آت بلتے سکیں بے پروا ہے آت۔ آئی آء وتی ہند آء ملک آء گسٹری آء مردمانی و شمالی آء نیمگ آء ہیچ دلگوش گورنہ کرت۔ آ و ہد آء کو آسے آء مارت کہ بالکتر آء اے سر سبزی آء شادابی باغ آء کچلاگ آء سیری آء و شمالی آء ڈولیں سردار آء برکت آء تاں دیراں پشت نہ کپیت آء انسانانی آء جلگیں شہر زوت ہنچیں ویران آء جنگل آء بیابانے جوڑ بیت کہ آلوکا گور آء آسکانی ترد جاہ آء

چراگ جاہ جوڑ بیت“ 27

اے بتل آء پشدر آء قصہ آء روایت ہر نبشتہ کار آء گور آء یکیں رنگ آء دیما اتنگ۔ عبدالغفار ندیم آء بیان سنگیں قصہ اوں ہمیش انت، بلتے ادا میر و کردگ پدر نہ انت کہ میر و آء کجام رنگ آء بے پروا ہی کنگ؟ بتل آء دیما آگ آء سو ب آء تھا کو دلیل است کہ یک کو آسے آء ہے مارتگ کہ اگاں میر و وتی بے پروا ہی آء یل مہ دنت گڑا بالکتر گورانی چراگ جاہ جوڑ بیت۔ ادا ہے زانگ بیت کہ کس آء میر و آء دیما ہے بتل ہما دمان آء پہ شگان نہ گشتنگ۔ ہے درگت آء فقیر شاد آء نبشتا تک آء تھا اوں واقعہ ہے یکین انت بلتے آئی آء افسانوی رنگ آء دیما آء ڈرتگ پمیشکا ادا آء قصہ آء تھا و تساجیں خیال اوں گندگ آء کیت آء واقعہ کمو ہے بتل آء خلاف آء لہتیں سوال چست کنت۔

”اے بتل آء باروا چو گش آنت کہ و ہدی زانگ آء بالکتر آء دگ سک کشار آء آباد بوتگ۔ اے دگ آء سردار میر و بوتگ۔ گڑا ہے روچانی توکا گور (جنگلی گوک) باز بیتگ آء آ، سک ڈڑ بوتگ آنت آء شپ آء اتک آنت آء بالکتر آء کشار اش چرتگ آنت آء روج آء وت آء را ماں کوہ آء چیر اش داتگ۔ گڈ سر آء دہکان اتک آنت، میر و اش حال دات کہ گور ڈڑ آنت آء آہاں بالکتر آء کشار شپچر کنگ آنت آء کشار اتاں آدرہ کنگ اش۔ اے باروہ آء تو یک تو جیل آء ہنرے بکن۔ گڑا میر و آء گوں دہکاناں گشتہ ”شر آنت“ آء آء چہ ہے گپ آء بہال بوت۔ اود آء دہکان چہ بازیں نندگ آء چارگ آء دم برت آنت آء نوں آہاں او پار نہ شت، پد آء اتک آنت۔ و ہدے سردار آہاں گندیت وتی قول آء ترانگ آء کپیت۔ دہکان بلوٹنت کہ سردار آء حال بدینت کہ نوں کشار پھک آء گوراں آدرہ آء ہلاس کنگ آنت، بلے میر و پیش کپت آء چہ

دہکاناں جسٹ کت کہ ”باریں بالکترے کشار چون آنت؟“ دہکانانی گورے دگہ جواب

نیست آت، آئیاں چہ چلمنی ہاڈہورے دلے سوکے گشت

چو کہ من میر و گول لڑے گنداں

بالکترے گورانی چراگ جاہانت“ 28

فقیر شادے ہے بتل رد نبشتہ کنگ ادا اے بتل دومی دروشم آنت کہ چون نبشتہ کنگ بیت ”میرے گول لڑے گنداں“ آئی ہے بتل پشدرے روایت ہے تہا بازیں رنگے و تساجی کنگ۔ آشیت کہ گور شپے چرگ آتنگ آنت و روجے کوہ شنگ آنت۔ میر و دہکاناں حال داتگ و میر و وت سر پد نہ بوتگ و میر و یک روچے دہکان بالکترے کشارانی بابت و جسٹ کنگ آنت۔ آئی اے نہ گشتگ کہ میر و بے پرواہی کنگ، شراب وارتگ یا کہ کورے ماہیگ کپتگ، بلکین آشیت کہ میر و چہ دہکانانی جبرے بے حال بوتگ، پمیشکا ہما ساعت و پے کشارانی پھریزگ و بچ پیسین گالیجے نہ زرتگ۔ بلے آئی و ہمارنگ اے واقعہ نبشتہ کنگ کہ زبانی قصہ جنگ و روایت انت بلے تاریخی واقعہ چہ زبانی بیان و روایت و باز جتا بیت و تاریخ و زبان و نبشتہ کنگ بیت۔ پمیشکا ادا ہے یکیں قصہ و تہا فقیر شادے افسانوی زبان و تہا بتل تہنا یک پسے و برورد انت و آدگہ کارست و مقام یکین آنت۔ ادا تضاد ایش انت کہ چشیں مزین تاریخی واقعے و پد کردگ و منتگین بتل بالکترے کشارانی آدراہی و بچی و یک پسے و دروشم و دیماتنگ؟ یا بالکترے ویراندانی و پد دیماتنگ؟ یا بالکترے ویراندانی و چہ پیسریک شینگے و دروشم و دیماتنگ؟ دومی جسٹ ہے پاد کثیت کہ آعہدے دہکاناں اے جو ہرمان بوتگ کہ اے رنگیں شعری دروردات بہ کن آنت یا وتی سردارے دیم پد دیم گول بتلاں ایر بہ جن آنت و پراہاں بربادی و پیش گوشہ بہ کن آنت؟ پدا اے اوں سوال فقیر شادے روایت و رد کن آنت کہ میر و زاناں وت کجا بوتگ کہ دہکاناں شنگ حال داتگ یا زاناں میر و بالکتر و ت نہ دیستگ کہ چہ دہکاناں جسٹ کہ بالکترے کشار چون آنت؟ پدا گورانی شپے چرگ و روجے کوہاں چیر بوگ و روایت و دیم آرگ و تہا اوں بچ پیسین ثبوت نیست۔

ہے بتل پشدرے ہرچ روایتے کہ دیماتنگ و منی دست و کپتگ آنت آمن ٹپاستگ آنت۔ ہر یکے و بیان کنگیں روایت

چہ دومی و کمو باز گستاقت۔ رشید خان ہے بتل و روایت و چون نبشتہ کنت۔

”بالکتریک کوچکے، کوچکے و ہور بیتگ کوچکے و کشار کنگ۔ میر و بالکترے مستر و کماش

بیتگ۔ میر و لڑے، میر و لشکر بیتگ۔ بالکتر کہ کشار بیتگ گڑا میر و لڑا چہ گوراں رکینیت

چتور؟

تیر کمانء سر آہنی نیزہ جنگ آنت گور تر اس داتگ آنت، یا تنگ جنگ آنت،
میر و گول لڑء بر جاہ بیتگ۔ و ہد کئےء نہ گپیت۔ پیرء آجز بوت۔ میروء لڑچہ میروء سست۔
میر واپوکء لٹء جگ دیاں کوچکء چارانء پیدا ک آت۔ دو مسافرء دیست، میر و وہدء
گپتگ آت۔ گڑا بتل کار مرزکت ات۔ چوکہ من میروء لڑء گنداں بالکتر گورانی چراگ
جاہ انت۔ میر و چہ ہستاں ہلا س انت۔ بالکترء پان پاسیء کئے کنت؟ بالکتر الم گورانی چراگ
جاہ انت۔“ 29

چہ رشید خانء بیان کنگیں روایتء وانگء زانگ بیت کہ آئیء ہے بتلء آئیء پیشدرء بابتء ہیچ سرپدی نیستء آئیء
نبشتہ کنگء رہنداوں جوان نہ انت انچو پدربیت کہ ایک نوک باہندیں نبشتہ کاریے کہ آئیء گالردانی تہا ہیچ ربط نیست۔ آئیء ہے
کسانیں واقعہ وتی چندء لبرزانی تہاوں بیان کت نہ کنگ۔ ہے بتلء قصہء گند تریں روایت کہ منی دیما گوستگ آرشید خانء نبشتہ
کنگین انت۔ آہے قصہء انچو بیان کنت گشئے زاناں آوت ہمودا گون بوتگ۔ آے جبرء چتور گشت کنت کہ تیر کمانء، سر آہنی
نیزہ جنگ آنت گور تر اس داتگ آنت؟ میر و پیر اتء لٹء جگ دیان اتء پیدا ک آنتء دو مسافرء دیما پیدا ک آنتء آہاں میروء را
بالکترء کشارانی بابتء جست کتء آہاں بتل گشت۔ تاریخی روایتیانی بیان کنگء سنگین اس علمى رہنداے نہ انتء رشید خانء
نبشتہ کنگیں ہے روایتء تہا ہیچ پیہیں سرپدیء زانکارى نہ ریت۔ آئیء بس وتی کتابء تاک پُر کنگی بوتگ۔ بایدیں اے پیہیں
نبشتہ کار کہ آئیء تاریخی وانشتء رہنداں زانکارى نیست آتاریخی پولکاریء چہ پھریزہ کنتء ر دیں روایت دیما میرایت، بایدیں
ہماروایت کہ ردانت ہماہانی راست کنگء جہدء بہ کنت۔

شے رگامء اوں ہے روایت دیما آورتگء تہنا ہے نبشتگ کہ اے بتلء تاریخی پیشدر گول بالکترء حاکم میروء بندوک

انت۔

”چوکہ من میروء گول لڑء گنداں

بالکتر گورانی چراگ جاہ انت

اے شگانے پہ میروء کہ آئیء کمزوریء بود لائیء سببء بالکتر بر بادء ویراندان بوتگ۔
بالکترء ڈنء ڈگار یک وارے پدار سترء گورانی چراگ جاہ بیت یاد ژمنانی آماج بیت“ 30

شعبي رگام ۽ او ادا اے بتل رد نبشته کنگ که چدو پیش فقير شاداء ہے ردي کنگ ات ادا اے بتل ۽ دومي دروشم انت که چو نبشته بيت ”مير ۽ گون لڙ ۽ گنداں“ ۽ بتل ۽ بالکتر ۽ پشدری قصه ۽ گون ۽ مبنديں دروشم چوش انت ”مير ۽ لڙ ۽ گنداں“ شے رگام ۽ بيان کنگیں روايت ۽ تهاون ۽ چ رنگیں پوکاريگی سرپدی نہ رسيت آئی ۽ تنها ۽ ماوڑا شنگت هماوڑا ہے بتل ۽ معنایان کنگ که ہے بتل په مير ۽ شگان ایت۔ اے گپ تجک انت که بتل ۽ پشدر ۽ روايتی قصه ۽ گون بتل ۽ همدپ کنگ ۽ جهد هر کس ۽ وتی وڑا کنگ بلئے اے تنها په مير ۽ نہ بلکیں په هر بدیں کردگ ۽ پیش داروکاں په آہانی پد کردگاں شگان ایت۔
مير ۽ لڙ ۽ لڙ ۽ پس ۽ مردی:

اے بتل ۽ پریگ ۽ حاطر ۽ من بلوچی عہدی بتلانی نیمگ ۽ رواں گڑا گون ہے بتل ۽ ہم دپیں دگہ بتل ۽ دیم ۽ کیت که آہم په پھر ۽ مزن شانی ۽ درگت ۽ شدت پسندی ۽ خلاف ۽ گشتنگ بوتگ۔ من دوینانی ”تقابلی“ پریس ۽ کناں۔ بلئے ایشی ۽ چه پیسر ہے درگت ۽ بوهر کلانچی اوں ہے دوین بتلاں دیم په دیم کنت ۽ هر دوکاں په یک رنگیں جاورانی شوندری ۽ یکیں بزانت ۽ زوریت۔

”چو کہ من پت ۽ مردی ۽ گنداں

مات منی ہستی پشتی جنوزام انت

یا

چو کہ من مير ۽ لڙ ۽ گنداں

بالکتر گوارانی چراگ جاہ انت

اولی بتل ۽ مانا ایش انت که چو کہ من پت ۽ کار ۽ کرداں گنداں مات په بُن جنوزام انت۔ دومی بتل ۽ مانا ایش انت که چو کہ من مير ۽ گون زہم ۽ گنداں تہ بالکتر ۽ آبادی دوگ ایت۔ اولی بتل ۽ مردم ۽ کوریں دلیری ۽ باندات ۽ درانگازی ۽ کنت که اگاں مردے ۽ مدام زہم کوپگ ۽ بہ بیت ۽ ہمک اڑ ۽ جنجال ۽ دست نی ہور بہ بیت تہ آئی زال ۽ پد جنوزامی انت۔ دومی بتل ۽ بے در ۽ بے وھدیں جنگ ۽ دواہانی آسر ۽ پشگرد ۽ پیش داریت که جنگ ۽ جدلانی آسر ۽ انسانی آبادی ختم بیت ۽ شہر ۽ میتگ تباہ ۽ برباد بنت۔ اے بتل انچیں جاوراں کار مرز بیت کہ مردم بہ ماریت کہ ہے کار کہ بوگا انت آئی ۽ آسر شرنہ انت“ 31

ادابوہیر کلانچی ۽ مرد میر ۽ گون زہم ۽ جنگ کنگ۔ بلئے آے بابت ۽ دگہ حوالہ نہ دنت کہ میر ۽ گون کئے ۽ جنگ کنگ۔ البتہ هر دو بتلانی معنایکین انت۔ بتل ۽ اولی بند ۽ تہا ترکیب پت ۽ مردی ۽ چه بتل ۽ بحر پُشتنگ، اصل ۽ ہے ترکیب پس ۽ مردی انت۔

شے رگام ہے بتل، مرادی معناء، چوش گیشینیت۔

”چو کہ من پستی دہاں گنداں

مات منی ہفت پُشتی جنوزام انت

بے نفیں کاراں کس سر مہ بندیت، من وتی پت، کار، کار پداں گنداں من زاناں گار
بیت، منی مات، جنوزام کنت۔ یا منی پت، نابودی، بود لائی، سبب، بزاں کہ منی مات بے

مرد بیت، 32

شے رگام، ادا ہے بتل اوں رد نبشتہ کنگ کہ آئی، ”پس، مردی“، جاگہ، ”پستی دہاں“، نبشتگ چریشی، چہ بتل، شعری
بحر پرشتگ پرچاکہ دومی بندوتی اصل شعری بحر، تہا، انت، ہے بحر بلوچی کلاسیکل شاعری، وتی جند، بحریت۔ بوت کنت کہ پستی
دہاں، ترکیب گوں ”پس، مردی“، ہم بزانت، انت، اگاں ہے ترکیب ”پستی دواہاں“، گنگ بہ بیت تہ بتل، بحر، معنہا، دوسر جم
بنت۔ بتل، تہا، کار، مرز، بوتگیں، ترکیب، پس، مردی، انت۔ اے بتل اوں بلوچی کلاسیکل شاعری، وتی بحر، تہا، انت۔ ایشی، تہا، چ
شک نیست کہ ”پستی دہاں“، ترکیب رند، ہے بتل، تہا، رواج، دیگ، بوتگ کہ بتل، اش، چہ بحر، پر، وشتگ، بلئے، بلوچی، نبشتہ، کار، چہ
شاعری، فنی ٹیکنکاں سر پد نہ انت ہر لہزے کہ معنویت داریت ہما جاگہ، عوت شعری، تہا، کار، مرزے کن انت کہ چریشی، بازیں
کلاسیکی شعری، بتل، چہ وتی اصل، درو، شم، گسر، کپ، انت۔ ہے بتل، اصل، درو، شم، ہا، انت کہ بوہیر، کلا، پچی، نبشتہ، کنگ۔ بلئے، اصلی
ترکیب ”پس، مردی“، انت، پت، مردی، نہ، انت۔

ہر دو بتلانی نگدی پریس:

اے ہر دو بتل بزانتی بستار، نفسیات، ایک انت، ہر دو یکے دومی، جاگہ، کار، مرز، بوت کن انت، اولی، بتل، برزی، بند، تہا
”میر و لڑ“، دومی، بتل، برزی، کڑی، تہا، ”پس، مردی“، سر، اہن، در، شان، کنگ، بوتگ، ہر دو، کانی، کردگ، پہ باندا، نا، میتی،
نقصان، بابت، درو، دیگ، بوتگ، انت۔ ہر دو بتلانی بحر ”فاعلن فاعلن فاعلن“، انت، کہ بلوچی کلاسیکل شاعری، وتی
بحریت۔ اولی، بتل، تہا، ”میر و لڑ“، مقابلہ گوں ”گورانی، چراگ، جاہ“، انت۔ اے ترکیبانی، تہا، ہے گنگ، بوتگ کہ اگاں، میر و مدام
وتی، زہم، گوں، مز، مری، بہ کنت، یا شدت، پاد، بہ کنت، بنگاں، برو، بہ بیت، یا کہ بے سدھ، بہ بیت، حالات، ماں، میاریت، گڑا، بالکتر،
باندا، مردمانی، بدل، گوروتی، چراگ، جاہ، جوڑ، کن، انت۔ ادا، گور، پہ کُلین، جنگلی، صید، آسک، گڈ، پہ خر، گوشکاں، علامت، اوں

هه ردا لهنتين مردمانی گشنگ انت میرو بالگتر ۽ سراپه اُرش اتلگ ۽ آئی ۽ لشکر ۽ بالگتر ۽ کشار آدروه کنگ انت هه قیاس ۽ راست کنگ ۽ حاطر ۽ دگه یک بتل ۽ هم گشنگ بیت که

بورال لپاشنگ بالگتر

بلن چشین قصه تنیگتہ دیم ۽ نیاتلگ که مالشی ۽ رزمیه راجد پتر ۽ بهرے بلیکان ۽ گون بالگتر ۽ نام ۽ تارنجی حواله ۽ بندوک به کنال، گپ پدا هه پادکیت که اگاں چشین قصه نیست گرا ”بورال لپاشنگ بالگتر“ پر چا؟ هه جست ۽ پنه کنگ ۽ حاطر ۽ من هر دو بتلانی ازمی ۽ فکری پهنا ۽ دیم په دیم کنال گرا هه جیڑه وت گشیت که کجام بتل پیسر ۽ گشنگ بوتگ ۽ کجام رند ۽

”بورال لپاشنگ بالگتر“ اے بتل ۽ اسلوب ۽ چه پذرانت که ایشی ۽ تها میروء بتل ۽ تهمین کلاسیکیت ۽ هج چشین چهرگه نیست که مالشی ۽ میروء بتل ۽ زمانگ ۽ یک کو هین بتل ۽ گشت به کنین۔ ایشی ۽ تها شاعرانه خیال ۽ کسانین نازر کی یه و گندگ بیت بلن کلاسیکی شاعری ۽ عهدی بتلانی نفسیاتی درویشان گون دپ نه وارت پمیشکا اے یک نو کلاسیکل بتل ایت ۽ اے بس یک کڑی یه ۽ ایشی ۽ تها بزانتی جهلاکی کمو هست ۽ بلن بزانتی بستار ۽ آبتلانی جاگه ۽ کار مرزوت نه کنت۔ اے بتل په بے رهنندی ۽ بے ترتیبی ۽ بزانت ۽ ”شکنزماں لنڈان انت“ ۽ هم معنانت ۽ ”بالگتر گورانی چراگ جاہ“ بوگ ۽ روایت ۽ اشلنگ ۽ چه پد گشنگ بوتگ۔ پر چا که اے بتل هه شوندری ۽ کنت که چه بالگتر ۽ ویراندانی ۽ ساری ناں بلکین پد گشنگ بوتگ۔ آبتل که ”بالگتر گورانی چراگ جاہ انت“ آوکیں زمانگ ۽ عاقبت ۽ پد ری ۽ شوندری ۽ کنت ۽ اے بتل که ”بورال لپاشنگ بالگتر“ گو شنگیں زمانگ ۽ سرا ارمانی ۽ شوندری ۽ کنت۔ بگندے لهنتیناں هه ”بورال لپاشنگ بالگتر“ اشلنگ ۽ گشنت که

بالگتر بورانی چراگ جاہ انت

نوکیں شاعری ۽ سرا میروء بتل ۽ اثرات:

بازیں انجیل نامداریں واقعہ بنت که آنوکیں زمانگ ۽ اوں شاعران متاثر کن انت ۽ آها کو هین تاریخی واقعاں دو بر نوک کنگ ۽ حاطر ایا و انوکاناں هما واقعی وسیلگ ۽ نوکیں دور ۽ جاورانی سر پد کنگ ۽ حاطر ۽ مثال دنگ ۽ جهد کن انت۔ هه بتل بلوچی ۽ جدید شاعران هم گون وتی خیالاں ماں وتی شاعریانی تها تلمیح ۽ رنگ ۽ وتی فکرانی درانگازی کنگ هه ردا مبارک قاضی ۽ شعرے که

میروء دز رو دیں کشار پادمال کتاں بے زانگاں

کسے مه گندات بالگتر بے حاجتیں بورال تی 33

مبارک قاضی ہے شعر، تھا ہاتار، نچی قصہ، روایت دیما، آؤر تگ، تلخ کار، مرز کنگ، آئی، سرا، برن، در شاتنگ، کہ ہے قصہ، گوں، روایتی، رنگ، ہے، بتل، ہمگر، نچ، انت، قصہ، بابت، بازیں، روایت، انت، بلتے، مبارک، قاضی، میر، و، بے، زاگی، نہ، منیت، آئی، کشارانی، پاسبان، دگراں، حملہ، آور، کشیت، کشاراں، بورانی، پادمالی، سبب، جوڑ، کنت، اے، روایت، ہم، گندگ، بیت، کہ، بازیں، مردم، اے، قصہ، گوں، جنگاں، ہمگر، نچ، کن، انت، بازیں، گوں، بے، پروائی، راسٹی، گوں، اے، بتل، پشدر، قصہ، گوں، جنگ، سیادی، است، یا، نیست، بلتے، ادا، مبارک، قاضی، قصہ، رزمیہ، روایت، رُرتگ، بلتے، آئی، ادا، گور، جاگہ، بور، کار، مرز، کنگ، کہ، ردانت، اصل، لبر، ادا، بور، نہ، انت، بلکیں، گور، انت۔

زبیر مختار، اوں، وتی، غزلے، یک، شعرے، تھا، ہے، بتل، تلخ، کار، مرز، کنگ

واہے، بہ، بات، پہ، میر، و، انگر، تگیں، لڑے

گورے، نہ، گواہیت، بالکتر، سال، گوستگاں، 34

زبیر مختار، ادا، اے، بتل، تلخ، رُرتگ، وتی، غزلے، یک، شعرے، خیالے، گوں، ہمگر، نچ، کنگ، آئی، قصہ، بیچ، وڑیں، روایت، گوں، وتی، خیالے، ہمگر، نچ، نہ، کنگ۔ بتل، قصہ، کجام، روایت، مستند، انت، آئی، اے، بابت، بیچ، وڑیں، تعلق، نہ، داشتنگ، ادا، ہا، بتل، روایت، انچو، پروشتنگ، یک، نوکیں، خیالے، مابعد، جدیدیت، تحریک، تھا، پیش، کنگ، کہ، اے، شعر، چہ، بالکتر، گورانی، چراگ، جاہ، بوگ، پدا، نوگیں، حالاتانی، شوندری، کنت، آبر، ٹیگ، انت، کہ، میر، و، کردگاں، پد، گتنگ، بوتگ، کہ، بالکتر، گورانی، چراگ، بیت، بلتے، ہے، گمان، کساس، سر، گوستگ، ویراندانی، انچو، شاہگان، تراتنگ، کہ، نوں، و، بالکتر، گور، چنداوں، نہ، گواہیت۔ بزاں، میر، و، کردگانی، عاقبت، بالکتر، گورانی، چراگ، جاہ، بوگ، پدا، نوں، و، گوراوں، نہ، منتگ، انت۔ زبیر مختار، اے، بتل، گیشتر، شاہگان، کنگ، نوکیں، رنگے، و، رواج، دنیگ، و، جہد، کنگ۔ نوں، بوت، کنت، کہ، بازیں، مدتے، پدا، کردگانی، پدا، کردگ، آس، سرا، پہ، ارمانی، و، درانگازی، زبیر مختار، ہے، شعر، ہا، بتل، پدا، کردگیں، خیالے، جاگہ، و، رواج، بہ، گپیت، ہے، بتل، و، پشت، گتنگ، بہ، بیت، یا، چو، ہم، بوت، کنت، کہ، آئی، شعر، ہے، بتل، اوں، سر، گوز، بہ، کنت، آئی، جاگہ، و، وتی، شان، و، بیرک، و، مک، بہ، کنت، ہے، کردگانی، پدا، کردگ، آس، پہ، دور، و، مثال، مردمانی، دپ، بہ، بیت۔ اگاں، ما، مبارک، قاضی، زبیر مختار، ہے، دوئیں، شعراں، دیم، پہ، دیم، بکناں، تہ، فکری، و، ازمی، بستار، زبیر مختار، شعر، چہ، مبارک، قاضی، شعر، شاہگان، تر، مزن، گندگ، و، کنیت۔ پرچاکہ، مبارک، قاضی، تہنا، ہا، قصہ، روایت، و، چند، بیان، کنگ، و، دگہ، بیچ، رنگیں، نوکیں، فکرے، دیما، نیا، و، رتگ، پمیشکا، اے، یک، لس، شعر، ایت۔ زبیر مختار، یک، نوکیں، فکرے، دیما، آؤر، تگ، پہ، باندات، اصل، بتل، جاگہ، و، وتی، شعر، و، رواج، دنیگ، و، جہد

کنگ۔ زیر مختار ء شعر ء زمین اول جدید انت ء مبارک قاضی ء زمین روایتی انت۔ پمیشکا زیر مختار ء شعر یک جوانیں ء زمیں شعر
ایت۔

نہشتہ کار ء جند ء اول چہ ہے بتل ء اثر زرتگ ء وتی یک غزل یے ء زمین ء بحر چرے بتل ء چہ زرتگ انت ء ہے بتل ء
جنداں سرجمی ء شعری تلخ یے ء بستار ء وتی غزل ء تھاہوار کنگ

رہیں کورانی چراگ جاہ انت

زندگی دورانی چراگ جاہ انت

سیوی ء حونانی درداں گورتگ

چاکر ء زورانی چراگ جاہ انت

”چو کہ من میر وء لہ ء گنداں

بالکتر گورانی چراگ جاہ انت“

رتکہ دنیا چور و عن ء تر مپ ء

لشکرے مورانی چراگ جاہ انت

ہند شعیب ء داں عاقبت مانیت

گر نگیں بورانی چراگ جاہ انت 35

ہمک لبرانک ء تھا جدید شاعری ء چہ کلاسیک ء روتگ جنگ ابید کلاسیک ء در برگ ء پمگ ء جدید شاعری ء سرا کلاسیک ء
اثرات ء گیشواری کنگ آسان نہ انت۔ جدید شاعری ء تھا کلاسیکی فکر ء ترکیباں گوں نوکیں رنگے ء دیما آرگ کلاسیکی شاعری ء
جدید شاعری ء سرا اثرے گشگ بیت۔ اگاں جدید شاعری ء پولکاری ء نگدی وانشت بہ بیت تہ بازیں جدید شاعرانی فن ء تھا گوں
کلاسیک ء فنی ء فکری ربط ء دگہ آز مود الم گندگ بنت۔ تاریخی بتلانی ماں جدید شاعری ء تلخ زورگ ء نوکیں آز مود ء روایت باز کم
شاعر ء گور ء دست کپیت۔ بازیں شاعر بس تنہا کلاسیکی فکر ء ترکیباں رویتی رنگ ء روان دنگ ء جہد کن انت چریشی ء چہ آہانی فن ء
تہا نوکیں ترکیب ء فکری آز مود گندگ نہ بیت۔ بلے دگہ بازیں جدید شاعر است انت کہ آہاں کلاسیکی شاعری ء تاریخی بتلاں چہ
فکری ء فنی سکین زرتگ ء گوں جدید ترکیباں ہما بتلانی سرا وتی فنی ء فکری آز مود دیما آؤرتگ انت ء ہما بتل چہ وتی اصل بزانت ء
گیشتر شاہگان تر کنگ انت۔

آسر: میروء بتل ۽ چاگرد ۽ ديمروئي ۽ کوتاھين مردمانی خاطر ایک تھلیں شگانے ۽ بستار ۽ داريت۔ چریشی ۽ بازيں بے سدھين مردماناں آھانی بدیں کردگانی پد کردگ ۽ عاقبت ۽ پيش گوشي کنگ ۽ آھانی راھ چہ بدیں رنگراھاں واترینگ ۽ جوانی ۽ شاھ دگانی سرا رھاگ کنگ بوت کنت۔ ھے بتل ۽ چہ بلوچي ۽ نوکين شاعراں اوں فکری سنج زرتگ ۽ وتی ازم ۽ تھاکلاسيکيت ۽ تھر ھوار کنگ۔ میروء بتل ۽ سرجمين پولڪاريگی ۽ نگدي وانشت ۽ پدھے آسر ديماکنيت کہ اے بتل کردگانی پد کردگ ۽ چہ گشگ بوتگ۔ بتل ۽ تھالبرزانی سرظاھری معزازورگ ۽ ھے بتل گوں بالگتر ۽ میروء ۽ ھمگر نچ کنگ بوتگ۔ بلئے پرے درگت ۽ ھچ وڑين تاريخي مستنديں نبشتي ثبوت ديم ۽ آرگ نہ بوتگ۔ پرچاکہ اے بتل روايت در روايت گشگ ۽ ديمآرگ بوتگ۔ ھے بتل ۽ قصہ کہ بازيں نبشنتہ کاراں بيان کنگ ھر کس ۽ گوں وتی لبرزاں ھر جي کہ ماراگ ھمارنگ ۽ ھے بتل ۽ معناکنگ ۽ جھدکنگ۔ کسے ۽ اوں علمی پولڪاري ۽ بنياد ۽ بازيں لبرز ۽ واقعاتانی سرا سنگيني ۽ گوں پولڪاري نہ کنگ۔ پھيشکاکليں نبشنتہ کارانی بيان کنگيں يکيں پشدر ۽ قصہ ۽ تھاکلاسيکيت ۽ خيالاتاں دومي نبشنتہ کار ۽ خيالاتاں ايراد ديمآورگ۔ کسے ۽ ھے بتل بے پرواھي ۽ گوں ھمگر نچ کنگ ۽ کسے ۽ گوں جگاں۔ بلئے ھے پشدر ۽ قصہ سانی وانشت ۽ پد اے شک اوں وديت کہ بتل پيسرانت ۽ قصہ آئی ۽ رنداآنت۔ ايشی ۽ تھانچ شک نيست کہ اے بتل گوں بالگتر ۽ تاريخي ھمبندی ندر ايت بلئے قياس ۽ ردا اے اوں گشگ بوت کنت کہ بتل ۽ تھاميروء ۽ بالگتر کہ یک مرد ۽ جاگے ۽ نام آنت۔ اے ۽ علامت زورگ بوتگ آنت۔ بلئے بالگتر ۽ پولڪاري ۽ پد اے قياس ۽ رد بوگ ۽ گنجائش اوں است پرچاکہ بازيں جاگھانی نام گوں میروء ۽ ھمگر نچ آنت۔ بلئے اے اوں گشگ نہ بيت کہ ھے جاگھانی نام پيسر اير کنگ بوتگ آنت يا بتل ۽ ايشنگ ۽ پد ھما جاگھاناں ھے نام بندگ بوتگ آنت۔ اگاں بتل ۽ دومي دروشم اصلی بتل منگ بہ بيت ۽ میروء جاگہ ۽ میروء زرتشتياں گوں ھمبندی گورابندی ۽ دگہ چيدگانی وانشت گوں ھے بتل ۽ ھمگر نچ کنگ بہ بنت تہ بتل وتی روايتی پشدر ۽ قصہ ۽ ميل دنت۔

- 1- بوہیر کلانچی، بلوچی بتلانی مانا، کارمرزی، غلام فاروق بلوچ، بتل گنج، کراچی: سید ہاشمی ریفرنس کتاب جاہ، جنوری 2011، ص، 130
- 2- شاہ محمد مری، ڈاکٹر، مختصر تاریخ زبان و ادب بلوچی، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان پاکستان، طبع اول 2009ء، ص، 100
- 3- عبدالغفار ندیم، کرم، کوئٹہ: بلوچی اکیڈمی، 2010ء، ص، 15
- 4- ایضاً..... ص، 16
- 5- سید ظہور شاہ ہاشمی، سید گنج، کراچی لیاری: سید ہاشمی اکیڈمی، 2000ء، ص، 731
- 6- ع- ص امیری، بلوچی بتلانی سراچشائے، بتل گنج، ص، 82
- 7- حسن اللغات (جامع) فارسی- اردو، لاہور: اور نیٹیل بک سوسائٹی، ص، 743، کالم 1
- 8- اے روایت زبیر مختار، چہ وتی حد امرزی نیل مات، دپ، ایشنگنگ، پیدائشہ کار، کراہیان کنگ۔
- 9- اشرف سربازی، مکران، شعر، کوئٹہ: بلوچی اکیڈمی فروری 1991، ص، 178
- 10- سید ظہور شاہ ہاشمی، سید گنج..... ص، 708/707
- 11- سید گنج، تہا گور، بابت، سسے عکس، بوٹگ، آنت کہ چریشاں یکے زیراء، عکس، آنت، و دوجتائیں تہر، گور ماہیگانی عکس، آنت۔
- 12- فقیر شاد، سواسانی داروک، آنت، بتل گنج، ص، 200
- 13- میر کمالان گنجی، کتاب لہز بلوچی، کوئٹہ: بلوچی اکیڈمی، اپریل 1982، ص، 139
- 14- ایضاً..... ص، 140
- 15- رشید خان، بتل، گشتن، پڑوانک، گھنٹ، تمپ: وفالہز انکی مجلس، 2010ء، جنوری، ص، 103
- 16- ایضاً..... ص، 104/103
- 17- عبدالغفار ندیم، کنزی، کوئٹہ: بلوچی اکیڈمی، ص، 139
- 18- رشید خان، بتل، گشتن، پڑوانک، گھنٹ، ص، 90/89
- 19- سید ہاشمی، سید گنج، ص، 708
- 20- میر نصیر خان احمد زئی، تاریخ بلوچ و بلوچستان، کوئٹہ: بلوچی اکیڈمی، 1988، جلد اول، ص، 139

- 21- ايضاً..... ص، 145
- 22- گپ و تران، واحد انور، بالکترى، طالب علم، سوشيا لوجى، انٽر نيشنل اسلامک يونيورسٽى اسلام آباد
- 23- مير نصير خان احمد زئي، تاريخ بلوچ و بلوچستان، ص، 193
- 24- مير گل خان نصير، تاريخ بلوچستان، کونٽ: قلات پبلشرز، 2010، اشاعت پنجم، ص، 6
- 25- اشرف سر بازي، چو که من ميرور ۽ لڙ ۽ گنداں، بتل گنج، ص، 61/62
- 26- گپ و تران، واحد انور، بالکترى
- 27- عبدالغفار نديم، کنزى، ص، 135
- 28- فقير شاد، بتل گنج، ص، 200/201
- 29- رشيد خان، بتل، گشتن، پڻدانک ۽ گھنٽ، ص، 89/88
- 30- شے رگام، بتل، گوشتن ۽ گالبنڊ، کونٽ: بلوچى اڪيڊمى، 2012ء، ص، 100
- 31- بو هير کلانچى، بلوچى بتلانى ماناءُ کار مرزى، بتل گنج، ص، 134
- 32- شے رگام، بتل، گوشتن ۽ گالبنڊ، ص، 100
- 33- مبارک قاضى، چولاں دريايل داٽگ، پسنى: نور پبلى کيشنز، ص، 46
- 34- زمير مختار، آپ ۽ سرا گوات ۽ نمبشنته، گوادر: گام پبلى کيشنز، اگست 2006ء، ص، 85
- 35- شعيب شاداب، کوش پوشنت زميراں، چھاپ نوبلگيں